

Зрошувані землі є гарантом сталого ведення сільгоспвиробництва. Так, у несприятливому за погодними умовами 2000 р. у радгосп-технікумі „Каховський” і дослідному господарстві „Асканійське” Каховського району Херсонської області було одержано відповідно по 52 і 47 ц/га зернових, по 46-60 ц/га озимої пшениці на зрошенні одержали у ПОК „Зоря” Білозерського та ПОП „Україна” Горностаївського районів.

Таким чином, значний економічний потенціал зрошуваних земель південного Степу повинен бути активно задіяний. В поточному році відмічається деяке збільшення площ земель, що будуть поливатись. В цілому по Україні одержано заявок на подачу води землекористувачам на площу 700 тис. га. Є впевненість, що реалізація вищезгаданих державних програм дозволить водогосподарсько-меліоративному комплексу запрацювати на повну потужність, що дасть змогу відновити гарантоване джерело забезпечення та стабілізації продовольчого комплексу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Водне господарство в Україні / За ред. А.В. Яцика, В.М. Хорєва. – К.: Генеза, 2000. – 456 с.
2. Закорчевна Н.Б. Водогосподарські проблеми аграрно-промислового комплексу АР Крим // Економіка АПК, 2003. - №4. – С. 38-42.
3. Цандур М.О. Ведення землеробства в посушливих умовах // Вісник аграрної науки південного регіону. – Одеса, 2001. – Вип. №2, серпень. – С. 3-6.

УДК: 658.69 : 633.1 : 631.11

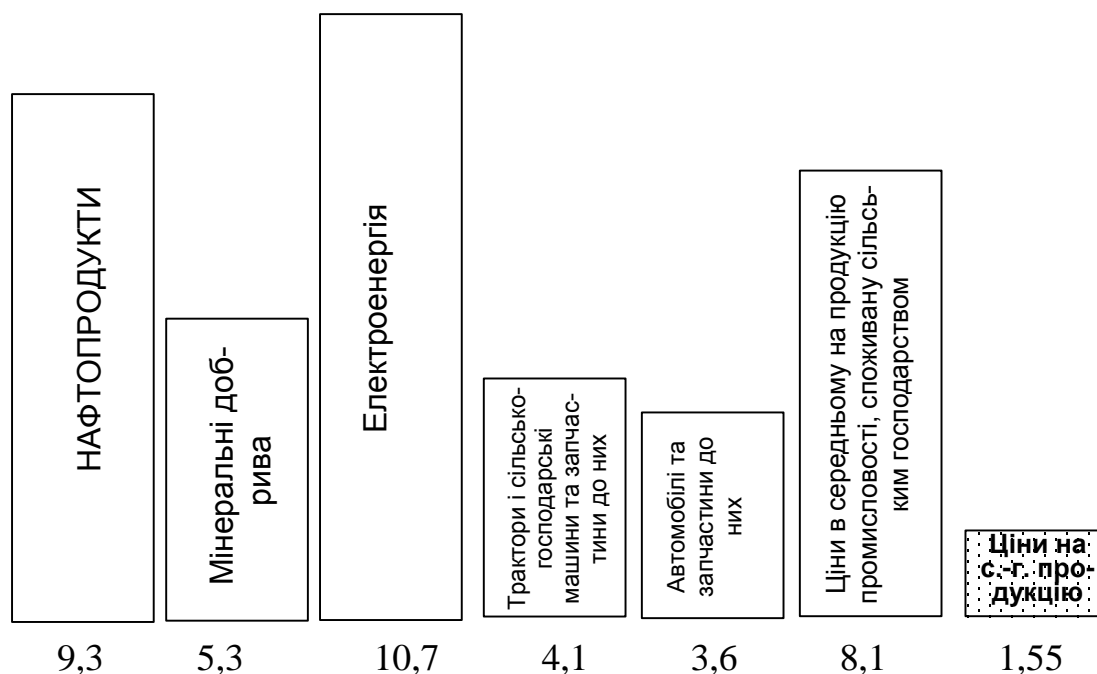
**ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ
ТОВАРООБМІНУ МІЖ ЗЕРНОВИМ ГОСПОДАРСТВОМ
ТА ГАЛУЗЯМИ, ЩО ЙОГО ОБСЛУГОВУЮТЬ**

Ю.Є.КИРИЛОВ – пошукувач, Херсонський ДАУ

В умовах становлення ринкових економічних відносин об'єктивно необхідним є дотримання паритету цін на сільськогосподарську продукцію та промислову продукцію, яка споживається селом.

В Україні ціни на основні види матеріальних ресурсів, які споживаються сільським господарством, по відношенню до цін на сільськогосподарську продукцію зросли в середньому з 1990 по 2000 роки в 5 разів (рис.1.). У 2001 та 2002 роках по окремим товарам темпи зростання скоротилися, але загальна тенденція по збільшенню різниці в цінах зберігається. Виходячи з цього, виникає гостра необхідність у державному регулюванні системи ціноутворення та еквівалентності обміну між сільським господарством та сферами, що його обслуговують. Держава повинна забезпечувати “чесні” правила гри на ринку всім його учасникам, а індикатором ефективного регулю-

вання повинен служити паритет цін. Концепція паритету базується на сталості співвідношення між цінами на продукцію сільгоспвиробників та цінами на послуги, сировину й товари, що надходять з інших сфер економіки.

Рисунок 1. Індеси цін на основні види матеріальних ресурсів, що споживаються сільським господарством, з грудня 1990 року по грудень 2000 року (разів)

У 2001 році проти 1990 року ціни на основні види сільськогосподарської продукції зросли в 1,62 раза, а на промислову продукцію, яка споживалась сільським господарством – в 8,5 раза. Якщо умовно прийняти, що в 1990 році існував певний паритет цін, про що свідчать економічні показники розвитку сільського господарства в тому році, то в 2001 році він змінився не на користь сільського господарства в 5,2 раза [1].

Проаналізуємо еквівалентність обміну між продукцією зернового господарства України та сферами, що його обслуговують. Так, якщо в 1990 році для придбання однієї тонни дизпалива підприємство мало можливість продати півтонни пшениці, то в 2000 році необхідно було продати 3,8 тонни (табл.1).

Щороку Інститутом аграрної економіки УААН станом на початок року та початок збиральних робіт у рослинництві, зокрема зерновому господарстві, здійснюються розрахунки цін підтримки (заставних цін) та еквівалентних цін (паритетних) на основі нормативних витрат на виробництво.

Таблиця 1 – Порівняння кількості пшениці, яку необхідно продати для придбання одиниці технічних засобів, пального та мінеральних добрив за цінами 1990 р. та 2000 р.

Види технічних засобів, пального та мінеральних добрив	Оптові ціни за одиницю (без ПДВ)			Кількість пшениці 3 класу в тонах, яку необхідно продати для придбання одиниці технічних засобів, пального, добрив		
	1990 р., тис. крб.	2000 р., тис. грн.	Збільшення, разів	1990 р. при закупівельній ціні 272 крб. за тону	2000 р. при реалізаційній ціні 487 грн. за тону (без ПДВ)	Збільшення, разів
	Трактори					
Т-150К	15,5	75,0	4,8	57	154	2,7
ЮМЗ-6 АКЛ	6,6	38,0	5,8	24	78	3,3
МТЗ- 80-82	7,2	47,0	6,5	26	96	3,7
	Зернові комбайни					
Дон - 1500	46,4	120,0	2,6	170	246	1,5
	Вантажні автомобілі					
ГАЗ-4509	5,1	48,0	9,4	19	99	5,2
КАМАЗ-5320	18,1	171,0	9,4	66	351	5,3
	Пальне*					
Бензин А-76	0,195	1980	10,2	0,7	4,0	5,7
Дизпаливо	0,145	1873	12,9	0,5	3,8	7,6
	Міндобрива*					
Аміачна селітра	0,070	0,268	3,8	0,26	0,55	2,1
Амофос	0,228	0,702	3,1	0,84	1,44	1,7
Калімагнезія	0,088	0,316	3,6	0,32	0,65	2,0

* Оптові ціни на пальне та міндобрива приведені з урахуванням витрат обслуговуючих підприємств та на умовах постачання EXW - франко-господарство (Incoterms-1990).

Порівняння цих цін із фактичними цінами реалізації (рис.2) дає право зробити висновок, що фактично отримані сільськогосподарськими підприємствами ціни на пшеницю протягом 1997-1999рр. були нижче мінімальних цін (цін підтримки), і тільки у 2000 році вони підтримували еквівалентність товарообміну. У 2001 році у зв'язку з їх пониженням вони коливалися в межах цін підтримки.

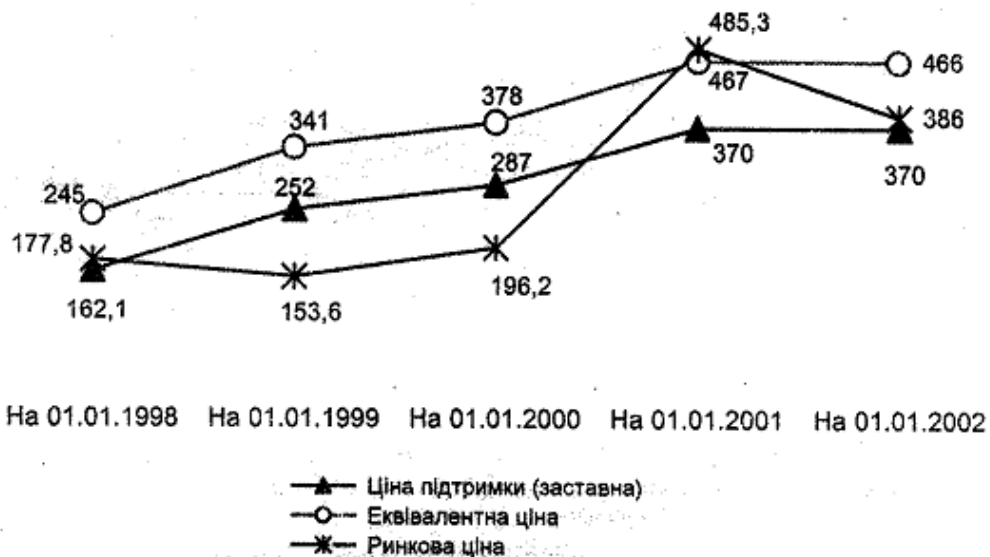

Рисунок 2. Динаміка цін на пшеницю, грн/т

Одним з основних механізмів формування аграрного ринку може стати державна цінова політика на сільськогосподарську продукцію, яка поєднує в собі як ринкові, так і регульовані ціни. У перехідний період пропонується розвивати три форми реалізації сільськогосподарської продукції: обов'язкові поставки до державного (регіонального) фонду, заставні й комерційні операції [2].

Закупівля сільськогосподарської продукції до державного (регіонального) фонду і за заставними операціями повинна провадитися державними заготівельними організаціями на контрактній основі. Комерційні операції здійснюються через біржі, аукціони, ярмарки й інші структури ринкового механізму. Для стимулювання розширення сільськогосподарського виробництва необхідно використовувати систему регульованих цін (цільових, заставних, закупівельних і захисних) [3].

Цільові ціни є бажаним рівнем ринкової ціни. Вони гарантуються державою і є орієнтиром для конкурентів на ринку, а також базою для визначення закупівельних, заставних і захисних цін. У випадку, якщо ринкові оптові ціни нижчі від цільових, держава здійснює доплати товаровиробникам, які еквівалентні різниці між цільовою та ринковою ціною при реалізації продукції за встановленими каналами. Цільові ціни необхідно регулярно переглядати відповідно до ситуації на ринку і для визначення компенсаційних надбавок із метою забезпечення рівня доходів, достатніх для розширеного відтворення виробництва продукції сільського господарства.

Закупівельні ціни — це гарантовані державою ціни, за якими заготівельні організації за контрактом закуповують продукцію сільськогосподарських товаровиробників для поповнення державних і регіональних фондів.

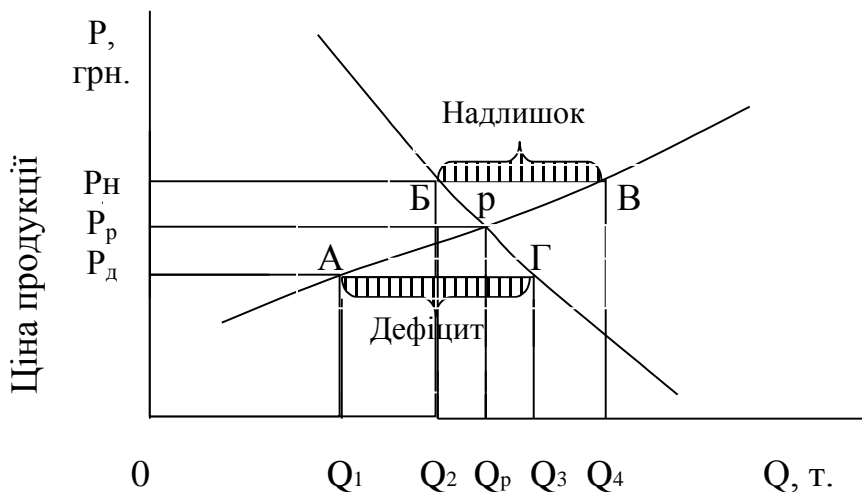
Заставні ціни — це ціни фіксованого рівня, що гарантовані дер-

жавою, за якими заготівельні організації приймають у заставу під кредит сільськогосподарську продукцію. Це мінімальна ціна, яка має відшкодовувати прогнозовану нормативну собівартість та гарантувати мінімальний прибуток для простого відтворення виробництва.

Захисні ціни визначають за допомогою зменшення цільової ціни на величину транспортних витрат для доставки товару від пункту перетину ним кордону до пункту проведення торгових операцій. Якщо продукція до перетину кордону матиме значно нижчу ціну, ніж захисна, необхідно стягувати мито, компенсаційний збір або податок на імпорт продукції сільського господарства. Він може дорівнювати різниці між пороговою ціною й ціною зовнішнього ринку. Мета стягування збору, мита, податку — збереження високого рівня цін на продукцію аграрної сфери на внутрішньому ринку України.

Мірою збільшення рівня цільових і заставних цін держава стимулює ринкові ціни й тим самим забезпечує доходи сільськогосподарських товаровиробників. Зменшуючи цільові та заставні ціни, державні органи сприяють зниженню ринкових цін, а, отже, впровадженню бюджетних пільг і надбавок для компенсації збитків сільськогосподарським товаровиробникам.

Зважаючи на те, що ціни реалізації виробників зерна в нашій країні традиційно відстають від цін на товари, що виробляються в інших галузях, для досягнення чи хоча б наближення до паритету в зерновому підкомплексі, на нашу думку, державі в особі уряду необхідно гарантувати встановлення ціни P_n на зернові, що вище точки рівноваги P_p . Це дозволить усунути диспропорції ринкових цін і підвищити доходи виробників (рис. 3).

Рисунок 3. Встановлення граничних цін на продукцію зернового господарства

Унаслідок цього покупці захочуть купити тільки OQ_2 одиницю об'єму по підтримуваній урядом ціні, у той час як зерновиробники

запропонують OQ_4 одиниць, унаслідок чого кількість Q_2Q_4 виявиться зайвим. Цей надлишок повинний купити уряд, щоб підтримати ціни вище рівноважної ціни. У результаті цього на ринку з'являється обсяг продукції, що у короткостроковій перспективі по такій завищеній ціні не потрібний ні споживачу, ні уряду.

Політика державної підтримки паритету цін виробнику зернових дуже вигідна, тому що його доходи підвищуються з обсягу вимірюваного площею прямокутника OP_pRQ_p , до площі OP_nBQ_4 (рис. 3).

Споживачам виробів із зернових прийдеться платити на ринку більш високу ціну (P_n) у порівнянні з ціною ринкової рівноваги (P_p) і споживати менший обсяг продукції (Q_2 , а не Q_p). У такий спосіб різниця в ринкових цінах без втручання держави й з втручанням може бути сама різна і залежить вона від настрою та готовності суспільства, а потім держави в особі уряду виділяти ту чи іншу суму з бюджету, щоб у кінцевому рахунку збільшити доходи виробників сільськогосподарської продукції, включаючи зернові.

Для здійснення перерозподілу ресурсів на користь зернового підкомплексу за допомогою фінансової державної допомоги усім платникам податків прийдеться платити більш високі податки, щоб фінансувати закупівлю державою надлишків зерна. Цей податок буде складати суму рівну площі прямокутника Q_2BQ_4 (рис. 3). До цієї суми варто додати витрати на збереження надлишків зерна. Крім того, програма допомоги зерновому виробництву повинна передбачати фінансові напрямки по підтримці попиту з боку споживачів із низькими доходами.

Отже, держава зобов'язана забезпечити паритетність обміну усередині зернового підкомплексу, усунути причину зернової проблеми внутрішнього ринку, яка є наслідком невірного розподілу ресурсів між зерновим виробництвом та іншими галузями економіки нашої країни. Досвід розвинутих країн показує, що навіть там, де проблема зернового виробництва давно вирішена, йому продовжують робити значну фінансову допомогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ціноутворення в процесі реформування агропромислового комплексу України (1990-2001 рр.). За ред. О.М.Шпичака. – К.: ІАЕ, 2002. – С. 164.
2. Дадашев Б.А. Ціноутворення і ціни на продукцію сільського господарства в сучасних умовах // Економіка АПК. – 2002. - № 7. – С. 124-128.
3. Дозорова Т.А., Погодина Е.А., Тарасов Е.А. Ценовая политика государства в сельском хозяйстве // Сб. Трудов. Власть, бизнес и крестьянство: механизмы эффективного взаимодействия. М.: Энциклопедия российских деревень, 2002. – С. 37-38.